

สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
สถาบันพระปกเกล้า

**การนำหลักการของพฤติกรรมนิยม
ไปปรับใช้ในฐานะนโยบายนั้นนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี
ในการสร้างบรรยากาศการอยู่ร่วมกัน
ภายใต้การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย**

สำรวจพฤติกรรมนิยมในมิติความมั่นคงชายแดนใต้
ต่อการสร้างบรรยากาศการอยู่ร่วมกันด้วยความไว้วางใจ

वासินี โสภากา

160 หน้า

สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

2565

वासินี โสภากา

เกษณี ธนการศักดิ์

ชื่อเรื่อง

นักวิจัย

จำนวนหน้า

จัดพิมพ์โดย

ปีที่พิมพ์

ผู้สรุป

ผู้ออกแบบ

ความสัมพันธ์ระหว่าง พหุวัฒนธรรมความไว้วางใจ และความขัดแย้งในชายแดนใต้

ความขัดแย้งรุนแรงในชายแดนใต้ที่ปะทุขึ้นตั้งแต่ปี 2547 ทำให้เกิดการบาดเจ็บ ล้มตายของคนในพื้นที่ ทั้งที่เป็นคนไทยพุทธ และคนมลายูมุสลิมเป็นจำนวนมาก ทั้งยังก่อให้เกิดกลุ่มประาะบางใหม่ เช่น เด็กกำพร้า แม่หม้าย และปรากฏการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้นมาอย่างยาวนานในพื้นที่ก็คือ ความไว้วางใจที่ถ่างออกมากขึ้นเรื่อยๆ เห็นได้จากงานศึกษาหลายชิ้นที่มองว่าคนในพื้นที่ที่มีความหวาดระแวงระหว่างกันและไม่ไว้วางใจกันมากขึ้น (อ่านเพิ่มเติมใน ดอน ปาทาน และคณะ (2561) และ สุโรยา วานี และคณะ (2557))

รัฐบาลในหลายๆ ยุคต่างเร่งแก้ปัญหาความขัดแย้งรุนแรงในชายแดนใต้เพื่อบรรลุนิติสุขโดยไว ในระยะแรกมักจะเน้นไปที่ “การทหารนำการเมือง” แต่ระยะหลังภาครัฐต่างก็ปรับวิธีการมองปัญหาในพื้นที่ชายแดนใต้ในลักษณะปัญหาเชิงโครงสร้างมากยิ่งขึ้น และเน้น “การนำสันติวิธีมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่”

พหุวัฒนธรรมเป็นหลักการสากลว่าด้วยการยอมรับหลักการหรือความคิดมากกว่าหนึ่งหลักการ และเป็นแนวคิดที่ขยายความหลากหลายทางวัฒนธรรมไปยังเรื่องของรัฐชาติ กฎหมาย ระบบการศึกษา และนโยบายของรัฐต่อเรื่องสุขภาพ ที่อยู่อาศัย การเคารพกันในเรื่องของภาษา ศาสนา วัฒนธรรมวิถีปฏิบัติ เป็นต้น ซึ่งหลายประเทศได้นำหลักการนี้มาปรับเป็นนโยบาย

เพื่อการอยู่ร่วมกัน ดังเช่น ในประเทศแคนาดา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามพบว่าในโลกตะวันตกก็มีการตั้งคำถามกับแนวทางดังกล่าวเช่นกันว่า พหุวัฒนธรรมจะสร้างความไว้วางใจได้จริงหรือไม่ หรือสามารถเดินต่อภายใต้โลกที่มีความผันผวน ทั้งการก่อการร้าย การอพยพย้ายถิ่นอย่างเข้มข้นเช่นนี้ได้จริงหรือ ความสั่นคลอนดังกล่าวทำให้หลายประเทศในยุโรปยุติการใช้นโยบายที่เน้นพหุวัฒนธรรม และหันไปใช้นโยบายที่เน้นการไม่แบ่งแยก (integrated) แทน

ในทางตรงกันข้าม ประเทศไทยเน้นการนำพหุวัฒนธรรมมาปรับประยุกต์เป็นนโยบายหนึ่งในพื้นที่ความขัดแย้งรุนแรง หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายให้เห็นถึงทำไมพหุวัฒนธรรมในฐานะนโยบายถึงได้เบ่งบานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้วใครบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องในนโยบายนั้น แล้วมีความเข้าใจที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรระหว่างผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจเชิงนโยบาย เจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ มีการรับรู้และความเข้าใจเรื่องดังกล่าวไปในทิศทางใด ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาโยบายพหุวัฒนธรรมเพื่อนำไปใช้ในการสร้างสันติภาพทั้งเชิงบวกและเชิงลบให้เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีความรุนแรงยืดเยื้อเช่นในพื้นที่ชายแดนใต้

วัตถุประสงค์ + + + + +

1. เพื่อทราบถึงแนวทางการจัดการความขัดแย้งรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของรัฐผ่านนโยบายว่าด้วยพหุวัฒนธรรม
2. เพื่อทราบถึงความรับรู้ และเข้าใจของนโยบายพหุวัฒนธรรมในชายแดนใต้ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายตั้งแต่ผู้จัดทำนโยบาย ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ภาคประชาสังคม และประชาชนในพื้นที่

ผลการศึกษา

ในประเทศแคนาดามีการนำแนวคิดพหุวัฒนธรรมที่เป็นมนทัศน์ในเชิงวิชาการมาปรับเป็นนโยบายในปี 1987 มีการออกพระราชบัญญัติพหุวัฒนธรรม การยอมรับในภาษาราชการทั้งภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ในระยะหลังนโยบายจึงถูกปรับมาเป็นสองภาษาและพหุวัฒนธรรมที่คุ้มครองสิทธิชนกลุ่มน้อยและผู้อพยพอื่นๆ ด้วย เพื่อให้ตระหนักในเรื่องการอยู่ร่วมกันโดยปราศจากอคติ การเหยียดสีผิวและเหยียดเชื้อชาติ อย่างไรก็ตามยังคงมีบางกลุ่มที่รู้สึกไม่เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายพหุวัฒนธรรมดังกล่าว

หลายเผ่าของชนพื้นเมืองอะบอริจินก็เรียกร้องถึงสิทธิในการดูแลตนเอง (Self - determination) ซึ่งกลุ่มนี้อาจเป็นตัวอย่างกรณีศึกษาที่น่าสนใจสำหรับประเด็นปัญหาชายแดนใต้ของไทยได้ แม้ในระยะแรกมีปัญหาในการปรับนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเรียกร้อง แต่ก็ยังมีการประท้วง / ต่อต้านอยู่ จนท้ายที่สุดรัฐบาลกลางก็ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและมีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นไปในทิศทางบวก โดยได้ระบุถึงสิทธิของชนพื้นเมืองในรัฐธรรมนูญ และรัฐบาลได้ตั้งที่ปรึกษาที่เป็นชนพื้นเมืองในการตัดสินใจทางนโยบายใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของคนพื้นเมือง

ส่วนการประยุกต์ใช้แนวคิดพหุวัฒนธรรมของไทยในนโยบายความมั่นคงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

พบว่า เป็นไปเพื่อสร้างความไว้วางใจให้ประชาชนในพื้นที่ได้หวนกลับมาที่มีความไว้วางใจกันอีกครั้งหนึ่งภายหลังจากที่อยู่ในพื้นที่ความขัดแย้งรุนแรงมากเป็นระยะเวลาทางสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติได้นำแนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรมมาใช้เพื่อจะช่วยเหลือสร้างบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันโดยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมนั้นมีความชัดเจนในเรื่องของการให้ความเคารพและให้ศักดิ์ศรีของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์และศาสนาให้ได้เป็นตัวของตัวเองและสนับสนุนในเรื่องการเปิดพื้นที่ให้ได้ปฏิสัมพันธ์กัน (อ่านเพิ่มเติมในแผนนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ในปี 2555 - 2557, 2560 - 2562, 2564-2566) เมื่อลงไปสู่ในแง่ของการปฏิบัติก็ได้พบทวนผ่านแผนงานของทาง ศอ.บต. และ กอ.รมน. ก. 4 สน. ทำให้เห็นว่า แนวคิดพหุวัฒนธรรมถูกแปลงและตีความแตกต่างกันออกไป ไม่เป็นไปในเนื้อเดียวกัน มีลักษณะที่ค่อนข้างแข็งตัว และเน้นไปยังเรื่องของศาสนาเป็นหลัก จนทำให้หลายโครงการ/แผนงานเจ้าหน้าที่ไปยังการส่งเสริมความเข้มแข็งของแต่ละศาสนา แต่ขาดการเชื่อมต่อเพื่อสร้างความเคารพ ความเท่าเทียมระหว่างกัน

ในส่วนของการรับรู้และความเข้าใจในนโยบายพหุวัฒนธรรม ผู้เขียนได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ (tracks) ดังนี้

TRACK 01

พบว่า ผู้กำหนดนโยบายมองว่านโยบายพหุวัฒนธรรมเป็นตัวช่วยสร้างบรรยากาศในพื้นที่ ที่นำมาซึ่งการลดความหวาดระแวงและสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนต่อประชาชนได้อีกครั้ง โดยรัฐมองว่าตนเองเป็นผู้ที่เข้ามาแก้ปัญหาให้คนกลับมาอยู่ด้วยกันได้ โดยระบุไว้ในแผนฯ

และการให้สัมภาษณ์ที่สะท้อนถึงความเท่าเทียมกับคนทุกกลุ่มศาสนาและชาติพันธุ์ ทั้งยังมองว่า นโยบายพหุวัฒนธรรมเป็นกลไกในการลดอัตลักษณ์เชิงเดี่ยวในพื้นที่ ซึ่งมุมมองดังกล่าวนำมาสู่การออกแบบกิจกรรมและโครงการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญตามมา

TRACK 02

พบว่า มีความรับรู้และเข้าใจต่อนโยบายพหุวัฒนธรรมที่ค่อนข้างหลากหลายกว่า เช่น มองว่านโยบายพหุวัฒนธรรมกับการเป็นวาทกรรมสวยหรู ที่ยังขาดการประสานและไม่สื่อสารให้ชัดเจน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เห็นนโยบายที่นำไปปฏิบัติไม่เกิดผลตามแก่นของแนวคิดพหุวัฒนธรรม และอาจจะทำให้เกิดปัญหาในภายหลังตามมาด้วย ต่อมา คือ นโยบายพหุวัฒนธรรมในฐานะตัวเร่งอัตลักษณ์ให้แข็งตัว เนื่องจากนโยบายเน้นน้ำหนักไปยังศาสนา ซึ่งทำให้แต่ละศาสนาแยกกันอยู่และไม่ได้เน้นในเรื่องการเคารพความแตกต่างระหว่างกัน

ความเข้าใจอีกอย่างคือนโยบายพหุวัฒนธรรมที่ไม่เป็นพหุวัฒนธรรม เนื่องจากให้น้ำหนักไปที่ศาสนาเป็นหลัก ทำให้ขาดมิติในเรื่องของเพศชาติพันธุ์ หรือกลุ่มที่ไม่มีศาสนา นโยบายจึงไม่โอรับคนทุกกลุ่ม และมองว่านโยบายพหุวัฒนธรรมในฐานะตัวสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ไม่ก่อให้เกิดความไว้วางใจและที่น่าสนใจคือมองว่านโยบายพหุวัฒนธรรมควรให้อำนาจการตัดสินใจแก่คนในพื้นที่ เพราะคนในพื้นที่เข้าใจอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตนเองดีที่สุด ภาครัฐจึงเป็นแค่คนส่งเสริมให้คนในพื้นที่เป็นคนจัดการตนเอง

TRACK 03

ประชาชนมองว่านโยบายที่เน้นพหุวัฒนธรรมของรัฐนั้นทำให้เกิดคำถามตามมา ซึ่งสิ่งนี้เป็นปัญหาเนื่องจากประชาชนในพื้นที่ถูกกระทำโดยภาครัฐมาตั้งแต่ในอดีต การใช้นโยบายพหุวัฒนธรรมจึงเกิดการต่อต้าน อีกทั้งประชาชนในพื้นที่มองว่ากิจกรรมที่ร่วมกันทำในแบบพหุวัฒนธรรมนั้น ยังไม่ใช่สิ่งที่เป็นธรรมชาติ และไม่ควรมนำเรื่องศาสนามาปะปนกับนโยบายพหุวัฒนธรรมเพราะ

เป็นคนละเรื่องกัน นอกจากนี้ ยังมีมุมมองว่านโยบายพหุวัฒนธรรมควรให้อำนาจการตัดสินใจแก่คนในพื้นที่ รัฐจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมจากประชาชนมากขึ้น โดยเฉพาะการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ เนื่องจากคนในพื้นที่รู้จักพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเองดีอยู่แล้ว และนโยบายพหุวัฒนธรรมที่ไม่สะท้อนความจริงไม่ต่อเนื่อง ไม่ทั่วถึง จะนำมาสู่การแบ่งแยกที่มากขึ้น

ข้อกังวลต่อการนำหลักการพหุวัฒนธรรมมาปรับในนโยบาย

1. ปัญหาความเข้าใจในแก่นของพหุวัฒนธรรมต่อการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ
2. ปัญหาเรื่องงบประมาณที่ใช้ในนโยบายพหุวัฒนธรรมนั้นยังไม่เกิดผล โดยเฉพาะกิจกรรมและโครงการที่ยังไม่สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้
3. นโยบายพหุวัฒนธรรมควรถูกนำไปใช้ทั้งประเทศ ไม่ใช่แค่ในพื้นที่ชายแดนใต้เท่านั้น เนื่องจากการเคารพความแตกต่างหลากหลายต้องเกิดในทุกพื้นที่

โดยสรุปแล้ว พบว่า การนำหลักการของพหุวัฒนธรรมไปปรับใช้ในสถานะนโยบายนั้น นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการสร้างบรรยากาศการอยู่ร่วมกันภายใต้การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ปัญหาของความไม่เข้าใจในหลักการพหุธรรมอาจส่งผลให้เกิดการตีความโดยขาดความเข้าใจ ซึ่งจะนำไปสู่การออกแบบแผนปฏิบัติการของภาครัฐที่อาจจะยังไม่สามารถสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐและประชาชน รวมถึงประชาชนและประชาชนด้วยกันได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลังได้ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งรุนแรงอย่างยืดเยื้อที่ต้องพิจารณานโยบายที่นำไปใช้ในพื้นที่อย่างรอบคอบมากขึ้น

QR CODE
คลัง SNAP

QR CODE
อ่านหนังสือออนไลน์

QR CODE
สนใจหนังสือฉบับเต็ม
หรือ ติดต่อ 0-2141-9558